

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4 (2)

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA “AKT XIZMATLARI” TUSHUNCHASI VA ULARNING EKSPORT SALOHİYATI.....	14
Shermatov Sherzod Xotamovich RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	20
Amonov Mirzohid Tuymuratovich, Xodjayev Anvar Rasulovich TIJORAT BANKLARINING BYUDJET MABLAG‘LARI HISOBIGA MOLİYALASHTIRILADIGAN LOYIHALARDAGI ISHTIROKINI KUCHAYTIRISH MEXANIZMLARI	26
Maxmudov Rahimjon Hamid o‘g‘li KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO‘NALISHLARI.....	33
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHDA XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI VA UNI O‘ZBEKISTON SHAROITIDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI	38
Ne‘matova Mavsuma, Xolmamatov Diyorbek ВЛИЯНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ АКТИВНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	43
Буранова Лола Вахобовна ФИНТЕХ-ЭКОСИСТЕМА КАК ФАКТОР ИНКЛЮЗИВНОГО И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА: СТРУКТУРНЫЙ АНАЛИЗ И ПЕРСПЕКТИВЫ ТРАНСФОРМАЦИИ	54
Эшмуротов Дониёр Ихтиёр угли ZAMONAVIY MARKETING KONSEPSIYALARI ASOSIDA XIZMATLAR RAQOBATBARDOSHLIGINING USLUBIY JIHATLARI.....	60
Ostonaqulova Gulsaraxon Matyoqub qizi, Fayzullayeva Zamira Alijonovna XIZMAT KO‘RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA‘MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA	64
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG‘OR XORIJIY TAJRIBALARI	
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o‘g‘li INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI	73
Abdullo Sohobov O‘ZBEKISTONDA URBANIZATSIYA JARAYONLARI JADALLASHUVI VA UNING HUDUDIY XUSUSIYATLARI	84
Mamanazarov Oybek Shomurodovich KORXONALAR MOLİYAVIY HOLATINI MOLİYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI (MHXS) ASOSIDA BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	91
Xamidov Javoxir Shavkat o‘g‘li BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	95
Dadajonova Madina Ravshan qizi O‘ZBEKISTON VA XORIJIY MAMLAKATLARDA BENEFITSIAR MULKDOR KONSEPSIYASINI QO‘LLASHNING DOLZARB MASALALARI	100
Ochilov Farhod Malikovich O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHNING MAKROIQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH (GDP, BANDLIK VA INVESTITSIYALAR KESIMIDA).....	106
Hayitov Jamshid Xolboyevich	

INVESTITSION JOZIBADORLIKKA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	111
Mamatqulova Hafiza Bahodir qizi IPOTEKA BOZORI MUAMMOLARINING EMPERIK TAHLILI VA ULARNI BARTARAF ETISH STRATEGIYALARI.....	118
Olokulova Feruza Mansurovna, Safarova Dilrabo Baxriddin qizi MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATIDA NAZARIY VA AMALIY QARASHLAR.....	122
Karimova Iroda Abdusattarovna KORPORATIV BANK XIZMATLARIGA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR HAMDA ZAMONAVIY BIZNES MODELLARNI JORIY ETISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	128
Qurbonov Abror Abdullayevich GREEN ECONOMY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN AND INDONESIA: A COMPARATIVE STUDY.....	133
Ibrokhimova Iroda Ikromjon Kizi. Askolani. Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA REKRUTING AGENTLIKLARINING O'RNI.....	142
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	148
Джураева Гузаль Шавкатовна BUDJET DAROMADLARI TARKIBIDAGI SOLIQLARNING ULUSHINI BOSHQARISH.....	156
Abduraxmonova Gulmira Sobir qizi RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AVTOSERVIS SHOHOVCHALARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Marqayev Xurshid Aliqulovich THE ECONOMIC NATURE OF HUMAN CAPITAL AND ITS RECOGNITION IN ACCOUNTING AS AN OBJECT OF ECONOMIC ANALYSIS.....	165
Zafar Qodirov Abdivaxobovich O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	170
Ibragimov G'ayrat Ablaqulovich. Tursunov Ozod Matlubovich Shukurova Nilufar Qahramonova IMPROVING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE SERVICES IN THE DIGITAL ECONOMY.....	175
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	179
Aliyev Arslon Salom o'g'li A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS.....	184
Wang Biao USTAMA ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARINING MAZMUNI VA UNI XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQ TAKOMILLASHTIRISH.....	190
Tashnazarova Dilfuza Samiddinovna INTEGRATSIIYA SAMARADORLIGINI O'LCHASHNING METODOLOGIK MODELI VA INDIKATORLAR TIZIMI.....	195
Aliqulov Abbas Baxtiyor o'g'li XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	202
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	

MOLIYAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	207
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	213
L.S. Azimova	
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING	218
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin o'g'li	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIKNING HUQUQIY ASOSLARI	223
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
TURIZM KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARI	227
Ergasheva Zarifa Baxtiyarovna	
CHO'L-YAYLOV CHORVACHILIGI MAJMUASI RIVOJLANTIRISH	232
Nurmanov Sherzod Xujayarovich	
KREDITORLAR REYTINGINI MASHINAVIY O'QITISHGA ASOSLANGAN BASHORATLASH ALGORITMLARI	237
Beknazarov Ulug'bek Zafar o'g'li	
MIKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOLCHILAR XULQ-ATVORI VA TALAB SHAKLLANISHI OMILLARI	242
Raximov Azizbek Saliyevich	
OLIY TA'LIMNI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY Tajribasi: AQSH MISOLIDA.....	246
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASINI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLARNI JORIY ETISH USULLARI	250
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI.....	257
Sharipova Shahlo Istamovna	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SIFATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	262
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZ QONIQISHINI OSHIRISH MEXANIZMLARI: QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA	278
Aqsungul Usenova Tenel qizi, Qoraqalpoq davlat universiteti	
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
O'ZBEKISTONDA QANDOLAT MAHSULOTLARI BOZORINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI.....	283
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI SHAKLLANTIRISH, RIVOJLANTIRISH VA KO'RSATKICHLARINI O'RGANISH.....	289
Bozorova Madina Raxmat qizi	
IMPROVING SERVICE QUALITY MONITORING IN SERVICE ENTERPRISES BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES	294
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI	299
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	

O'ZBEKISTONDA QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORI MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	304
Abdusalomov Ozodbek Baxtiyor o'g'li XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA SERVIS XAVFSIZLIGI INDEKSI: SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA	311
Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI OSHIRISHDA AKT RIVOJLANISHINING O'RNI.....	315
Sadriddinov Ulug'bek Jaloliddin o'g'li QURILISH FAOLIYATI SOHALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI.....	322
Xusanov Kamoliddin Xolmamat o'g'li INSON KAPITALI VA KADRLAR SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI	326
Abdullo Sohibov SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA TIJORAT BANKLARIDA RISK-MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH	331
Davronov Sanjar Ziyotovich SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARUV QARORLARINI QABUL QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	336
Ashrapova Noilaxon Niyazxanovna ISHLAB CHIQRISH KORXONALARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING XORIJIY TAJRIBASI TAHLILI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	340
Ochilov Baxtiyor Muminjonovich THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF IFRS AND FINANCIAL REPORTING.....	346
Tojiboyev Abdullajon Kamoliddin ugli SIRKULYAR IQTISODIYOTGA O'TISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	351
Astanakulov Olim Tashtemirovich Muxammad Id Balbaa (Muhammad Eid Balbaa) Habibe Elif Kutlugun (Habibe Elif Kutlugun) GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI FONIDA EKOLOGIK SIYOSAT VA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI.....	357
Xamzayev Abdushukur Xudoyqulovich INTERNATIONAL MARKETING STRATEGIES FOR UZBEKISTAN'S TEXTILE INDUSTRY: CHALLENGES, OPPORTUNITIES, AND ECONOMETRIC EVIDENCE.....	362
Aziz Kurbanovich Abdullaev Sarvarbek Allayev Erkin ugli Shavkat Asrolovich Ruziev DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES	369
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich TEMIR YO'L TRANSPORTIDA SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI TAHLILI ("O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI" AJ MISOLIDA).....	373
Barotov Baxtiyor Vaxobovich CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA BARQAROR RIVOJLANISHDAGI O'RNI	377
Muxitdinova Kamola Alisherovna TRANSPORT LOGISTIKASIDA TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASH: O'ZBEKISTON VA AQSH TAJRIBASI ASOSIDA TAQQOSIY TAHLIL.....	381
Jabborov Islom Xusan o'g'li YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINING IQTISODIY SALOHİYATINI BARQAROR BOSHQARISH.....	385
Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SERVIS KORXONALARIDA XIZMATLAR SIFATI BOSHQARUVINING ZAMONAVIY MODELLARI	392
Xudoyorov Lochinbek Bahromovich BIZNES JARAYONLARI MONITORINGI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLARI.....	398
Dadajonova Madina Ravshan qizi SIRKULAR IQTISODIYOT KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISHNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARINI (INDIKATORLARINI) SHAKLLANTIRISH.....	403
Sharifxo'jayeva Xonzodaxon A'lo qizi TURIZM QISHLOQLARINI SHAKLLANTIRISH MEZONLARI VA INDIKATORLARI TIZIMI	408
Xudaynazarova Dilorom NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUV VA BOSHQARUV HISOB TIZIMINING AMALIYOTI: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	416
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich DAVLAT XARIDLARI JARAYONIDA XAVFLARNI IDENTIFIKATSIYA QILISH, TASNIFLASH VA RISKKA ASOSLANGAN ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH	421
Meliboyev Askar Eshmuratovich DEVELOPING GARMENT MANUFACTURING STRATEGY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION	426
Mahbuba Rahmonova Feruza Mansurovna Ollokulova QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGIDA INVESTITSIYA SIYOSATINING IQTISODIY AHAMIYATI.....	430
Bakhit Mambetnazarov Atabek Tureev SOLIQ TUSHUMLARI VA MAJBURIY AJRATMALARNING DAVLAT MOLIYASIDAGI O'RNI: 2020-2025 YILLAR TAHLILI VA ISTIQBOLI.....	434
Olimov Shukurulla Dilshodjon o'g'li ФАКТОРЫ ТЕКУЧЕСТИ КАДРОВ И МЕХАНИЗМЫ УДЕРЖАНИЯ ПЕРСОНАЛА В СОВРЕМЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ УЗБЕКИСТАНА	439
Джураева Гузаль Шавкатовна XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	447
Mamirov Zamir Uzoq o'g'li XORIJIIY TO'G'RIDAN-TO'G'RI INVESTITSIYALARNI JALB ETISHDA O'ZBEKISTON TAJRIBASI: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	453
Xatamov Nurbek Ochildiyevich DAVLAT BYUDJETI XARAJATLARI HISOB VA TAHLILINING AMALDAGI TIZIMI	458
Ostonokulov Azamat Abdurkarimovich Tursinbaev Gafur Jolmurzaevich MOLIYAVIY HISOBOTLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	464
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich СТРАХОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ СНИЖЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ ПОТЕРЬ ОТ НЕПРЕДВИДЕННЫХ РИСКОВ, ОКАЗЫВАЮЩИХ ВЛИЯНИЕ НА ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКУЮ ПРИБЫЛЬ (ДОХОД).....	470
Азимжон Мелиев Муродулло угли A STUDY ON THE COLLABORATIVE MECHANISM OF DIGITAL ARCHIVES GOVERNANCE AND TALENT GOVERNANCE: AN ANALYSIS BASED ON JOB COMPETENCY, PERFORMANCE EVALUATION, AND ORGANIZATIONAL EFFECTIVENESS	475
Wang Biao	

SANOAT KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	481
Bahodirov Shohruh Bahodir o'g'li QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINI TARTIBGA SOLISHNING XALQARO TAJRIBASI.....	488
Mallabayev Jobir Baxtiyorovich ANALYSIS OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY REPORTS OF OOO SAM TRADING STROY	493
Usmonova Dilfuza Ilhomovna WAYS TO IMPROVE THE USE OF FOREIGN EXPERIENCE IN THE TRANSPORT AND LOGISTICS CLUSTER IN THE NEW UZBEKISTAN.....	500
Musayeva Shoira Azimovna FOUNDATIONS FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TRANSPORT LOGISTICS IN UZBEKISTAN	507
Muradov Alisher Kurbanbaevich DAVLAT MULKINI BOSHQARISHNING INNOVATSION VA RAQAMLI MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	513
Musurmonqulov Muhammad Ural o'g'li KORXONALARNING INVESTITSIYA FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH: NAZARIYA VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR INTEGRATSIYASI.....	521
No'monjonova Muazzam Mahbubjon qizi KORXONALARDA DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARNI BOSHQARISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	526
Mirzaev Ozod Furkatovich INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH: GIDROENERGETIKA SEKTORI MISOLIDA.....	531
Xusanov Shaxbozbek Shuxratjon o'g'li	

INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH: GIDROENERGETIKA SEKTORI MISOLIDA

Xusanov Shaxbozbek Shuxratjon o'g'li
“O'zbekgidroenergo” AJ Xorijiy investitsiyalar departamenti
yetakchi mutaxassisi
University of Sunderland (Finance) magistranti
Email: shakhzbozbekkhusanov@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari, xususan, gidroenergetika sohasi misolida tahlil qilingan. Tadqiqotda moliyalashtirishning ichki va tashqi manbalarining o'zaro uyg'unligi hamda ularning investitsiya samaradorligiga ta'siri o'rganilgan. Maqolada “O'zbekgidroenergo” AJ tomonidan amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalarini misolida gidroenergetika sohasining rivojlanish tendensiyalari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: investitsiya, moliyalashtirish, gidroenergetika, loyihaviy moliyalashtirish, aralash moliyalashtirish, risk, qayta tiklanuvchi energiya.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы совершенствования механизмов финансирования инвестиционных проектов, в частности, на примере гидроэнергетической отрасли. В исследовании проанализировано взаимодействие внутренних и внешних источников финансирования, а также их влияние на эффективность инвестиций. На примере инвестиционных проектов, реализуемых АО «O'zbekgidroenergo», рассмотрены тенденции развития гидроэнергетического сектора.

Ключевые слова: инвестиции, финансирование, гидроэнергетика, проектное финансирование, смешанное финансирование, риск, возобновляемая энергия.

Abstract: This article examines the issues of improving the financing mechanisms of investment projects, particularly in the context of the hydropower sector. The study analyzes the interaction between internal and external sources of financing and their impact on investment efficiency. Based on the example of investment projects implemented by O'zbekgidroenergo, the development trends of the hydropower sector are explored.

Keywords: investment, financing, hydropower, project financing, blended financing, risk, renewable energy.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda tashkilotlar, kompaniyalar, xoldinglar hamda sanoat tarmoqlarining barqaror va samarali faoliyati ko'p jihatdan investitsiya jarayonlarining rivojlanganlik darajasiga bog'liqdir. Ayniqsa, asosiy ishlab chiqarish fondlarini qayta tiklash, ularni texnik jihatdan modernizatsiya qilish va innovatsion rivojlanishni ta'minlash investitsiya resurslarining yetarli hajmda va samarali shakllanishini talab etadi. Shu bois investitsiyalar iqtisodiy o'sishning muhim drayveri sifatida namoyon bo'ladi.

Bozor munosabatlarining shakllanishi va rivojlanishi investitsiya faoliyatining mazmuni va mexanizmlariga tub o'zgarishlar kiritdi. Xususan, tadbirkorlik erkinligining kengayishi, milliy va xorijiy investorlar uchun huquqiy hamda iqtisodiy shart-sharoitlarning yaratilishi, moliyaviy bozor infratuzilmasining rivojlanishi investitsiyalarni uzoq muddatli moliyalashtirish tizimini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirdi. Natijada ilgari amal qilgan markazlashgan moliyalashtirish mexanizmlari o'rnini bozor tamoyillariga asoslangan, ko'p manbali va diversifikatsiyalashgan moliyalashtirish tizimlari egallamoqda.

Shu bilan birga, zamonaviy global iqtisodiyot sharoitida investitsiya faoliyatiga ta'sir etuvchi omillar qatorida geosiyosiy keskinliklar alohida ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro siyosiy ziddiyatlar, iqtisodiy sanksiyalar, savdo urushlari va mintaqaviy beqarorlik investitsiya oqimlarining yo'nalishi va hajmiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bunday sharoitda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda risklarni baholash, ularni diversifikatsiya qilish hamda barqaror moliyaviy mexanizmlarni shakllantirish masalalari dolzarb ahamiyatga ega bo'lib bormoqda.

Investitsiya faoliyatining samarali amalga oshirilishi, ayniqsa, yirik sanoat korxonalari va integratsiyalashgan boshqaruv tuzilmalarida puxta asoslangan moliyalashtirish tizimini shakllantirishni talab etadi. Mazkur tizim investitsiya jarayonini moliyaviy ta'minlashning ikki asosiy tarkibiy qismi – moliyalashtirish manbalari va moliyalashtirish usullarining uzviy birligiga asoslanadi.

Hozirgi kunda yirik investitsiya loyihalarini amalga oshirish jarayoni ko'p subyektki xarakterga ega bo'lib, unda xususiy sektor, davlat institutlari hamda xalqaro moliyaviy tashkilotlarning hamkorligi muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, energetika, jumladan, gidroenergetika sohasida investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan, xalqaro moliya institutlari resurslaridan hamda innovatsion moliyaviy instrumentlardan keng foydalanish zarurati ortib bormoqda. Shu nuqtayi nazardan, investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish, ularning samaradorligini oshirish hamda zamonaviy global va geosiyosiy sharoitlarga moslashtirish ilmiy-amaliy jihatdan muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish va korxonalarining moliyaviy strategiyasini shakllantirish masalalari iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan bo'lib, ushbu yo'nalishda turli olimlar tomonidan muhim ilmiy-nazariy yondashuvlar ishlab chiqilgan.

Xususan, A. Blank o'zining ilmiy ishlarida korxonalar moliyaviy strategiyasini shakllantirishning konseptual asoslarini ishlab chiqqan. Uning fikriga ko'ra, moliyaviy strategiya korxonaning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashda asosiy vosita bo'lib, unda investitsiya faoliyati, kapital tuzilmasi va moliyaviy risklarni boshqarish o'zaro uyg'un holda olib borilishi zarur [2]. Muallif investitsiya resurslarini shakllantirishda optimal nisbatni tanlash korxonalar barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi omil ekanligini ta'kidlaydi.

V. Bykovskiy esa innovatsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish masalalariga e'tibor qaratib, investitsiya faoliyatining innovatsion rivojlanish bilan uzviy bog'liqligini asoslab beradi [3]. Uning yondashuvida investitsiyalarni moliyalashtirish nafaqat moliyaviy resurslarni jalb etish, balki ularni samarali boshqarish orqali innovatsion natijalarga erishish vositasi sifatida qaraladi.

O. Kovalenko ilmiy ishlarida korxonalarining moliyaviy-iqtisodiy faoliyatini takomillashtirishda pul oqimlarini boshqarishning ahamiyatini asoslab beradi. Muallifning ta'kidlashicha, investitsiya loyihalarining samaradorligi ko'p jihatdan pul oqimlarini to'g'ri rejalashtirish va nazorat qilishga bog'liq bo'lib, bu esa moliyalashtirish mexanizmlarining barqarorligini ta'minlaydi [4].

M. Rezyapkin investitsiya jarayonining asosiy fondlarni takror ishlab chiqarishdagi o'rini tahlil qilib, investitsiyalar korxonalar ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirish va modernizatsiya qilishning asosiy manbai ekanligini ko'rsatadi. U investitsiya jarayonini moliyalashtirishni iqtisodiy o'sish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida baholaydi [5].

F. Topsaxalova o'z monografiyasida investitsiyalarni iqtisodiy kategoriya sifatida tahlil qilib, ularning iqtisodiy o'sishdagi o'rni va ahamiyatini asoslab beradi. Muallif investitsiya faoliyatini moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish zaruratini alohida ta'kidlab, investitsiya muhitini yaxshilash orqali iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish mumkinligini ko'rsatadi [6].

A. Sheremet, R. Sayfulin va E. Negashev tomonidan ishlab chiqilgan moliyaviy tahlil metodikasi investitsiya loyihalarini baholashda muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi. Ularning yondashuvida moliyaviy ko'rsatkichlar tizimi orqali investitsiya loyihalarining samaradorligi, likvidligi va risk darajasi kompleks baholandi [7].

Umuman olganda, yuqoridagi ilmiy ishlarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirish, moliyaviy strategiyani shakllantirish hamda moliyaviy resurslardan samarali foydalanish masalalari turli jihatlardan yoritilgan. Shu bilan birga, zamonaviy sharoitda, ayniqsa, kapital sig'imi yuqori bo'lgan sohalarda, jumladan, gidroenergetika tarmog'ida investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarurati saqlanib qolmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari ilmiy jihatdan kompleks yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqot jarayonida umumilmiy va maxsus iqtisodiy tahlil usullaridan foydalanildi. Xususan, tizimli yondashuv orqali investitsiya loyihalarini moliyalashtirish jarayoni ichki va tashqi omillar bilan o'zaro bog'liq tizim sifatida tahlil qilindi. Shuningdek, qiyosiy tahlil usuli yordamida ichki va tashqi moliyalashtirish manbalarining afzallik va kamchiliklari solishtirildi hamda turli moliyalashtirish shakllarining samaradorligi baholandi. Statistik tahlil usuli "O'zbekgidroenergo" AJ tomonidan amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalari bo'yicha quvvat, ishlab chiqarish hajmi va investitsiya qiymati ko'rsatkichlarini tahlil qilishda qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Investitsiya loyahasini moliyalashtirish strategiyasini asoslash iqtisodiy jihatdan muhim va ko'p bosqichli jarayon bo'lib, u moliyalashtirish usullarini tanlashni, investitsiya resurslari manbalarini aniqlashni hamda ularning optimal tuzilmasini shakllantirishni o'z ichiga oladi. Mazkur jarayon investitsiya loyahasining moliyaviy barqarorligi, risk darajasi va iqtisodiy samaradorligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Investitsiya loyahasini moliyalashtirish usuli deganda loyihaning moliyaviy amalga oshirilishini ta'minlash maqsadida zarur bo'lgan investitsiya resurslarini jalb etish mexanizmi tushuniladi. Ushbu mexanizm nafaqat mablag'larni jalb qilish shakllarini, balki ularni samarali taqsimlash, boshqarish va nazorat qilish usullarini ham qamrab oladi.

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning quyidagi asosiy usullari ajratib ko'rsatiladi:

- o'zini o'zi moliyalashtirish, ya'ni investitsiyalarni korxonaning o'z mablag'lari hisobidan amalga oshirish;
- aksiyalashtirish va boshqa ulushli moliyalashtirish shakllari orqali kapital jalb etish;
- kreditli moliyalashtirish, jumladan, bank kreditlari va obligatsiyalar emissiyasi;
- lizing mexanizmlaridan foydalanish;
- davlat budjeti mablag'lari hisobidan moliyalashtirish;
- turli usullarni uyg'unlashtirgan aralash moliyalashtirish;
- loyihaviy moliyalashtirish.

Iqtisodiy adabiyotlarda mazkur usullarning tarkibi va tasnifi yuzasidan turli yondashuvlar mavjud bo'lib, ayniqsa, "loyihaviy moliyalashtirish" tushunchasining mohiyati borasida bahs-munozaralar mavjud. Ushbu tushuncha keng va tor ma'nolarda talqin qilinadi.

Keng ma'noda loyihaviy moliyalashtirish investitsiya loyahasini amalga oshirishni moliyaviy ta'minlashning barcha shakl va usullari majmui sifatida qaraladi. Bunda u turli manbalarni safarbar etish, moliyalashtirishning diversifikatsiyalashgan tizimini shakllantirish va investitsiya loyahasini kompleks moliyalashtirish mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, mablag'larning qat'iy maqsadli yo'naltirilishi va ulardan samarali foydalanish ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Tor ma'noda esa loyihaviy moliyalashtirish investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning alohida usuli sifatida talqin qilinadi. Uning asosiy xususiyati shundaki, investitsiyalarning qaytimi asosan loyiha tomonidan yaratiladigan pul oqimlari hisobiga ta'minlanadi. Bunda loyihaga xos barcha moliyaviy, texnik va bozor risklari loyiha ishtirokchilari o'rtasida optimal taqsimlanadi. Ushbu yondashuv yirik, kapital sig'imi yuqori va uzoq muddatli loyihalarni amalga oshirishda ayniqsa samarali hisoblanadi.

Keyingi tahlillarda loyihaviy moliyalashtirish tor ma'noda, ya'ni investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning alohida usuli sifatida ko'rib chiqiladi.

Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalari investitsiya resurslari sifatida foydalaniladigan pul mablag'lari majmuasidan iborat bo'lib, ular ichki va tashqi manbalarga ajratiladi. Ichki manbalar korxonaning o'z kapitali hisobidan shakllansa, tashqi manbalar jalb qilingan va qarz mablag'larini o'z ichiga oladi.

Ichki moliyalashtirish (o'zini o'zi moliyalashtirish) korxonaning ustav kapitali, sof foydasi va amortizatsiya ajratmalari hisobidan amalga oshiriladi. Ushbu manba investitsiya faoliyatining eng barqaror va mustaqil shakli hisoblanadi, chunki u tashqi majburiyatlar bilan bog'liq emas. Shu bilan birga, mablag'larning cheklanganligi sababli u asosan kichik va o'rta hajmdagi investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda qo'llaniladi.

Yirik va kapital sig'imi yuqori bo'lgan loyihalarni amalga oshirish esa tashqi moliyalashtirish manbalarini jalb etishni talab etadi. Tashqi moliyalashtirish moliyaviy institutlar, tijorat banklari, investitsiya kompaniyalari, davlat organlari, xorijiy investorlar hamda aholi mablag'larini jalb etish orqali amalga oshiriladi. Ushbu jarayon ulushli (equity) va qarz (debt) moliyalashtirish shakllari orqali ro'yobga chiqariladi.

Har bir moliyalashtirish manbasi o'zining afzalliklari va kamchiliklariga ega. Masalan, o'z mablag'lari moliyaviy mustaqillikni ta'minlansa, kredit mablag'lari investitsiya hajmini kengaytirish imkonini beradi, biroq foiz xarajatlari va moliyaviy risklarni oshiradi. Shu bois investitsiya loyahasini moliyalashtirishda optimal manbalar nisbatini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Quyidagi 1-jadvalda investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalarining afzalliklari va kamchiliklariga oid ma'lumotlar keltirilgan (1-jadval).

1-jadval. Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalarining taqqoslama tavsifi¹

Moliyalashtirish manbalari	Afzalliklari	Kamchiliklari
Ichki manbalar (o'z kapitali)	<ul style="list-style-type: none"> - Mablag'larni jalb etishning soddaligi, qulayligi va tezligi; - To'lovga qobiliyatsizlik va bankrotlik riskining pastligi; - Jalb qilingan mablag'lar bo'yicha to'lovlar yo'qligi sababli yuqori rentabellik; - Ta'sischi tomonidan mulkchilik va boshqaruvning saqlanib qolishi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mablag'lar hajmining cheklanganligi; - O'z mablag'larining xo'jalik aylanishidan chiqib ketishi; - Investitsiya resurslaridan foydalanish samaradorligi ustidan mustaqil nazoratning cheklanganligi.
Tashqi manbalar (jalb qilingan va qarz mablag'lari)	<ul style="list-style-type: none"> - Katta hajmda moliyaviy resurslarni jalb etish imkoniyati; - Investitsiya resurslaridan foydalanish samaradorligi ustidan mustaqil nazorat mavjudligi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mablag'larni jalb etish jarayonining murakkabligi va uzoq davom etishi; - Moliyaviy barqarorlik bo'yicha kafolatlar talab etilishi; - To'lovga qobiliyatsizlik va bankrotlik riskining oshishi; - Foiz va boshqa to'lovlar tufayli foydaning kamayishi; - Korxonada ustidan mulkchilik va boshqaruvni yo'qotish ehtimoli.

Investitsiya loyahasini samarali amalga oshirish uchun moliyalashtirish strategiyasini puxta asoslash, muqobil variantlarni kompleks tahlil qilish hamda mos moliyalashtirish sxemasini ishlab chiqish zarur. Tanlangan moliyalashtirish sxemasi quyidagi asosiy talablarga javob berishi lozim:

- investitsiya loyahasini to'liq va uzluksiz amalga oshirish uchun yetarli moliyaviy resurslar bilan ta'minlash;
- moliyalashtirish manbalari tuzilmasini optimallashtirish orqali kapital qiymatini minimallashtirish;
- investitsiya loyahasining moliyaviy risklarini kamaytirish va barqarorligini oshirish;
- investitsiya resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlash.

Shunday qilib, investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish zamonaviy iqtisodiyot sharoitida, ayniqsa, kapital sig'imi yuqori bo'lgan tarmoqlarda, jumladan, energetika va gidroenergetika sohasida barqaror rivojlanishni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Investitsiyalarni moliyalashtirish tuzilmasida moslashuvchanlik muhim ahamiyat kasb etadi, chunki investitsiya loyihalarini o'zining miqyosi, amalga oshirish muddati va risk darajasi bilan bir-biridan farq qiladi. Yirik loyihalar uchun, odatda, risklarni investor va kreditor o'rtasida taqsimlashga asoslangan loyihaviy moliyalashtirishdan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Kichik hajmdagi tashabbuslar esa ko'pincha korxonaning sof yillik foydasi hisobidan moliyalashtiriladi.

Moliyalashtirish shaklini tanlash bir qator omillarga bog'liq bo'lib, ular qatoriga korxonada mulkchilik tuzilmasi, qarz mablag'larining qiymati, davlat moliyaviy qo'llab-quvvatlashining mavjudligi hamda xususiy investorlarni jalb etish imkoniyatlari kiradi.

Investitsiya loyihalarini moliyalashtirishga barqaror yondashuvni shakllantirish ichki moliyaviy manbalarning rolini chuqur anglashni talab etadi. Bunda asosiy e'tibor sof foydaning qayta investitsiya qilinishi, ichki xo'jalik rezervlari hamda amortizatsiya ajratmalaridan samarali foydalanishga qaratiladi.

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, barqaror foyda dinamikasiga ega bo'lgan korxonalar qarz mablag'lariga kamroq ehtiyoj sezadi. Shunga qaramay, bunday korxonalar moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va ehtimoliy risklarni kamaytirish maqsadida bank kreditlari va boshqa moliyaviy instrumentlar bo'yicha takliflarni doimiy ravishda o'rganib boradilar.

Foiz stavkalarining yuqori darajada shakllanishi investitsiya loyihalarini qarz mablag'lari hisobidan moliyalashtirishni nisbatan qimmatlashtiradi, ayniqsa, rentabellik darajasi past bo'lgan korxonalar uchun bu sezilarli moliyaviy yukni yuzaga keltiradi. Shu sababli korxonalar moliyaviy xarajatlarni minimallashtirish maqsadida muqobil moliyalashtirish shakllaridan keng foydalanadilar.

Bunday shakllarga obligatsiyalar chiqarish, aksiyalarni joylashtirish, xorijiy kapitalni jalb etish kiradi. Ayniqsa, sanoat tarmoqlarida katta hajmdagi investitsiyalarni talab qiluvchi loyihalarda xorijiy investitsiyalar muhim manba sifatida xizmat qiladi.

Shu bilan birga, investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda davlat institutlari muhim rol o'ynaydi. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari (foiz stavkalarini subsidiyalash, grantlar ajratish, soliq imtiyozlari

1 Manba: muallif ishlanmasi

berish) investitsiya faoliyatining faollashuviga xizmat qiladi.

Qo'shimcha moliyaviy resurslarni jalb etishda puxta ishlab chiqilgan biznes-rejaning mavjudligi muhim ahamiyatga ega. Biznes-reja loyihaning pul oqimlarini baholash, uning o'zini oqlash darajasini asoslash, qarz mablag'lari bo'yicha to'lovlarni tahlil qilish hamda investitsiyadan chiqish mexanizmlarini o'z ichiga olishi lozim.

Investitsiyalarni moliyalashtirish modelining samaradorligi nafaqat moliyaviy resurslarning mavjudligi bilan, balki moliyaviy tuzilmaning barqarorligi bilan ham belgilanadi. Moliyalashtirish shakllarini noto'g'ri tanlash pul oqimlaridagi uzilishlar, kredit reytingining pasayishi va investorlar ishonchining yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

Hozirgi kunda mamlakatimizda "O'zbekgidroenergo" AJ asosiy gidroenergetika korxonasi hisoblanib, gidroelektr stansiyalarini qurish, modernizatsiya qilish va rekonstruksiya qilish bo'yicha yirik investitsiya loyihalarini amalga oshirmoqda. Mazkur kompaniya tomonidan amalga oshirilayotgan loyihalar respublikaning energetik xavfsizligini ta'minlash, elektr energiyasi ishlab chiqarish hajmini oshirish hamda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishni kengaytirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, gidroelektr stansiyalarini qurish bo'yicha investitsiya loyihalari yuqori kapital sig'imi, uzoq muddatli amalga oshirish davri va murakkab texnologik jarayonlari bilan ajralib turadi. Bu esa ularni moliyalashtirishda zamonaviy va samarali mexanizmlarni qo'llashni talab etadi. Xususan, ushbu loyihalarni moliyalashtirishda davlat budjeti mablag'lari, xalqaro moliya institutlari kreditlari, xorijiy investitsiyalar hamda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan keng foydalanilmoqda (2-jadval).

2-jadval. "O'zbekgidroenergo" AJ tomonidan amalga oshiriladigan gidroelektr stansiyalarini qurish bo'yicha investitsiya loyihalari ro'yxati² [1]

T/r	Loyihalar nomi	Loyiha quvvati, MVt	shu jumladan qo'shimcha quvvat, MVt	Yillik o'rtacha ishlab chiqarish, mln kVt-soat	shu jumladan qo'shimcha ishlab chiqarish, mln kVt-soat	Amalga oshirish muddati	Loyihaning taxminiy qiymati, mln doll.
JAMI		1 550,3	1 018,3	5 816,7	3 666,9		2 865,9
I.	Amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalari	635,9	635,9	2 278,3	2 278,3	2018-2028	1 485,7
II.	Amalga oshirilishi rejalashtirilgan istiqbolli investitsiya loyihalari	867,8	335,8	3 377,8	1 228,0	2023-2028	981,9
III.	Amalga oshirilayotgan mikro va kichik GES qurilishi loyihalari	26,6	26,6	110,6	110,6	2023-2024	50,3
IV.	Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish investitsiya loyihalari	20,0	20,0	50,0	50,0	2023-2026	28,0
V.	Suv omborlari bo'yicha investitsiya loyihalari					2021-2028	300,0
VI.	Mahalliyashtirish bo'yicha investitsiya loyihalari					2023-2025	20,0

Jadval ma'lumotlariga ko'ra, "O'zbekgidroenergo" AJ tomonidan amalga oshirilayotgan va rejalashtirilayotgan gidroenergetika investitsiya loyihalari mamlakat energetika tizimini modernizatsiya qilish hamda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini kengaytirishga yo'naltirilgan kompleks dastur sifatida namoyon bo'lmoqda. Umumiy hisobda loyihalarning o'rnatilgan quvvati 1 550,3 MVtni tashkil etib, shundan 1 018,3 MVt qo'shimcha quvvat sifatida shakllantirilishi rejalashtirilgan. Yillik o'rtacha elektr energiyasi ishlab chiqarish hajmi esa 5 816,7 mln kVt-soatga teng bo'lib, uning 3 666,9 mln kVt-soati qo'shimcha ishlab chiqarish hisobiga ta'minlanadi. Loyihalarning umumiy taxminiy qiymati 2 865,9 mln AQSh dollarini tashkil etadi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, investitsiya dasturi bir nechta yo'nalishlarni qamrab olgan bo'lib, ular orasida asosiy ulushni amalga oshirilayotgan va istiqbolli yirik gidroelektr stansiyalar tashkil etadi.

Birinchi guruh – 2018–2028-yillarda amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalari 635,9 MVt quvvat va 2 278,3 mln kVt-soat ishlab chiqarish salohiyatiga ega bo'lib, umumiy investitsiya qiymati 1 485,7 mln dollarni tashkil etadi. Ushbu yo'nalish mavjud gidroenergetika infratuzilmasini kengaytirish va modernizatsiya qilishga qaratilgan.

Ikkinchi guruh – 2023–2028-yillarga mo'ljallangan istiqbolli investitsiya loyihalari 867,8 MVt quvvat va 3 377,8 mln kVt-soat ishlab chiqarish ko'rsatkichini ta'minlashi rejalashtirilgan. Ushbu loyihalarning 981,9 mln

2 Manba: muallif ishlanmasi

dollar miqdoridagi investitsiya qiymati gidroenergetika sektorining uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini ifodalaydi.

Uchinchi yo'nalish kichik va mikro GES qurilishi loyihalarini o'z ichiga oladi. Bu yo'nalish nisbatan kichik hajmga ega bo'lib, 26,6 MVt quvvat va 110,6 mln kVt-soat ishlab chiqarish ko'rsatkichini ta'minlaydi. Ushbu loyihalar 2023–2024-yillarda amalga oshirilib, mahalliy energiya ta'minotini markazlashmagan shaklda rivojlantirishga xizmat qiladi.

To'rtinchi yo'nalishda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etish investitsiya loyihalari ko'zda tutilgan bo'lib, 20 MVt quvvat va 50 mln kVt-soat ishlab chiqarish hajmiga ega. Bu yo'nalish 2023–2026-yillarda amalga oshirilishi rejalashtirilgan bo'lib, energetika tizimining ekologik barqarorligini oshirishga qaratilgan.

Bundan tashqari, suv omborlari bo'yicha investitsiya loyihalari 2021–2028-yillarga mo'ljallangan bo'lib, 300 mln dollar miqdoridagi investitsiyalarni talab etadi. Ushbu yo'nalish gidroenergetika infratuzilmasining suv resurslarini boshqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Mahalliy lashtirish bo'yicha investitsiya loyihalari esa 2023–2025-yillarda amalga oshirilib, 20 mln dollar miqdorida investitsiyani o'z ichiga oladi va sanoat ishlab chiqarishida importga bog'liqlikni kamaytirishga qaratilgan.

Umuman olganda, tahlil qilingan investitsiya portfeli gidroenergetika sohasida kompleks rivojlanish strategiyasi mavjudligini ko'rsatadi. Ushbu strategiya yirik, o'rta va kichik loyihalarni uyg'unlashtirish orqali energiya ishlab chiqarish quvvatini oshirish, iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash hamda qayta tiklanuvchi energiya ulushini kengaytirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, "O'zbekgidroenergo" AJ tomonidan amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalarida moliyalashtirishning aralash modeli ustunlik qilmoqda. Ushbu yondashuv moliyaviy risklarni kamaytirish, investitsiya resurslaridan samarali foydalanish hamda loyihalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Natijada gidroenergetika sohasida amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalari mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga, energiya ta'minotining diversifikatsiyasiga hamda ekologik jihatdan toza energiya ishlab chiqarishni kengaytirishga muhim hissa qo'shmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy iqtisodiy sharoitda investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish korxonalar va tarmoqlar barqaror rivojlanishining muhim omili hisoblanadi. Investitsiya faoliyatining samaradorligi moliyalashtirish manbalari va usullarining optimal uyg'unligiga, shuningdek, risklarni to'g'ri baholash va boshqarishga bevosita bog'liqdir.

O'rganilgan nazariy yondashuvlar investitsiya jarayonida ichki va tashqi moliyalashtirish manbalarining o'zaro muvozanati muhim ekanligini tasdiqlaydi. Ichki manbalar korxonaning moliyaviy mustaqilligini ta'minlash, tashqi manbalar yirik investitsiya loyihalarini amalga oshirish imkoniyatini kengaytiradi. Shu bilan birga, loyihaviy, kredit, ulushli va aralash moliyalashtirish shakllarining integratsiyasi investitsiya faoliyatining barqarorligini oshiradi.

Amaliy tahlillar asosida "O'zbekgidroenergo" AJ tomonidan amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalari mamlakat energetika tizimini modernizatsiya qilish va qayta tiklanuvchi energiya ulushini oshirishda strategik ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Ushbu loyihalar yuqori kapital sig'imi, uzoq muddatli amalga oshirish davri va murakkab texnologik tuzilmasi bilan ajralib turadi.

Shu bois gidroenergetika sohasida investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda davlat budjeti mablag'lari, xalqaro moliya institutlari kreditlari, xorijiy investitsiyalar hamda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Aralash moliyalashtirish modeli esa moliyaviy risklarni kamaytirish va investitsiya samaradorligini oshirishda eng maqbul yondashuvlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Umuman olganda, investitsiya loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish nafaqat korxonalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi, balki milliy iqtisodiyotning energiya xavfsizligi, sanoat salohiyati va ekologik barqarorligini oshirishga ham xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, gidroenergetika sohasidagi investitsiya siyosatini yanada rivojlantirish va moliyalashtirish mexanizmlarini modernizatsiya qilish dolzarb ilmiy-amaliy vazifa bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 12-iyuldagi "Gidroenergetika sohasini isloh qilish chora-tadbirlarini jadallashtirish to'g'risida"gi PQ-252-son qarori // URL: <https://lex.uz/docs/-7024225>
2. Бланк А.И. Финансовая стратегия предприятия. – М.: Ника-Центр, 2004.
3. Быковский В.В. Организатсия и финансирование инноватсий. – Тамбов: Издво Тамбовского гос. техн. ун-та, 2006.

4. Коваленко О.Г. Совершенствование финансово-экономической деятельности организационной на основе управления денежными потоками // Актуальные вопросы экономики и управления: материалы междунар. заоч. науч. конф. – М.: РИОР, 2011.
5. Резяпкин М.Е. Место инвестиционного процесса в финансировании воспроизводства основных фондов предприятия // Экономика и управление. – 2009. – №5(54).
6. Топсахалова Ф.М.-Г. Инвестиции. Монография. – М.: Академия естествознания, 2010.
7. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С., Негашев Е.В. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА-М, 2001.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4 (2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>